

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 11. december 2006

Indberetning 12/ 2006.

Vedrørende Færøernes økonomiske råds (Búskaparráðið) redegørelse af december 2006 om Færøernes økonomiske situation.

Det økonomiske råd for Færøerne der har tidligere direktør for Føroya Banki, Jørn Astrup Hansen som formand, har netop offentliggjort en analyse af den økonomiske situation. Det fremgår heraf, at der er højkonjunktur, fuld beskæftigelse og grund til at vente, at mangel på arbejdskraft kan føre til stigende omkostninger, hvilket på sigt vil kunne true eksporterhvervenes konkurrenceevne.

Det økonomiske råd har udarbejdet følgende sammendrag af sin redegørelse:

”Færøerne har højkonjunktur. Der er for alle praktiske formål fuld beskæftigelse. I adskillige hjemmemarkedserhverv - navnlig inden for bygge- og anlægssektoren - er der en udtalt mangel på arbejdskraft. Konsekvensen er stigende priser og omkostninger.

I vidt omfang synes væksten i økonomien at være efterspørgselsdrevet. Det ses på handelsbalancen. Færøerne forventes for 2006 at ville få et underskud på ca. 0,9 mia. kr. på samhandelen med udlandet. Vi havde underskud af lignende størrelse i 2003 og 2005. Men da kunne underskuddet i det væsentlig henføres til import af skibe. Det er ikke tilfældet i 2006. Medens eksporten i 2006 forventes at stige med 5 pct., forventes importen af andre varer (end skibe) i 2006 at stige med ikke mindre end 20 pct.

Det er den voldsomme vækst i importen, der - i kraft af merværdiafgifter - sikrer balance i landsstyrets regnskab for 2006. Et stigende underskud for samfundet er således blevet til et stigende overskud for landsstyret!

I vidt omfang synes væksten i økonomien at være lånefinansieret. Der er over det seneste par år sket en meget betydelig belåning af frie aktiver. Det er sket på forskellig vis, og det er sket overalt i samfundet. Der har været et større antal virksomhedshandler, der typisk har haft det til fælles, at betydelige midler er trukket ud af erhvervet. Handelen med fiskerskibe og rederier udgør et særtilfælde. Kapitaliseringen af fiskerettighederne medfører sædvanligvis, at der må optages lån på forventet fangst. Så længe renten er lav, og likviditeten rigelig, er problemet vel overkommeligt. Men konklusionen ligger lige for:

- ♦ erhvervene har i svær grad har forøget deres finansielle sårbarhed.

Også på boligmarkedet sker der i disse år en massiv forøgelse af gældsætningen. Nye låneformer med indtil 10 års afdragsfrihed har i første instans ført til en væsentligt lavere startydelse. Likviditetsfordelen er imidlertid helt eller delvis blevet omsat i stigende huspriser - og større lån.

De nye låneformer, der på sigt vil udløse en kraftig stigning i rentestøtten, har gjort det muligt for husejerne at lånefinansiere andre formål - end netop boligformål - over huslånet. Búskaparráðið finder i konsekvens heraf anledning til at anbefale

- ♦ at rentestøtteordningen tages op til revurdering.

Såfremt ordningen opretholdes, anbefaler Búskaparráðið

- ♦ alle renteudgifter fremover kvalificerer til rentestøtte, og at der kompenseres herfor ved en reduktion af rentestøtten til f.eks. 35 pct.

Herved ville den sidste asymmetri i rentebeskatningen være fjernet.

Efter et par år med forholdsvis overkommelige underskud på landskassens regnskab forventes der for 2006 et mindre overskud. Det er imidlertid opfattelsen i Búskaparráðið, at der er

- ♦ for lidt fokus på, hvorledes landsstyrets regnskab påvirker samfundsøkonomien i øvrigt.

Opmærksomheden synes at samle sig om, hvorvidt der er overskud eller underskud i landskassen. En aktiv, konjunkturmodløbende finanspolitik er således undtagelsen snarere end regelen. I betragtning af, at Færøerne er afskåret fra at føre penge- og valutapolitik, finder Búskaparráðið en mere aktiv finanspolitik ønskelig. Búskaparráðið finder i øvrigt, at

- ♦ nedsættelsen af landsskatten i 2007 og 2008 er et udtryk for konjunkturmedløbende, eller konjunkturforstærkende, politik.

Der forekommer ikke at være noget aktuelt behov for at stimulere økonomien med skattelettelser.

Med den stærke højkonjunktur og den forholdsvis snævre udgiftsramme for landsstyret forekommer det u hensigtsmæssigt, at der for kommunernes virksomhed ikke foreligger overordnede økonomiske rammer. Det synes ikke meningsfuldt, at kommunerne forholdsvis frit kan øge deres økonomiske aktivitet, medens lagtinget med snævre budgetrammer sikrer, at landsstyret ikke bidrager til en yderligere overophedning af økonomien.

- ♦ Búskaparráðið skal anbefale, at kommunerne omfattes af fælles, landspolitiske budgetrammer.

Búskaparráðið har i øvrigt noteret sig, at der over de senere år er sket en forholdsvis markant svækkelse af skatteprogressionen. Forholdet skyldes til dels den fortsatte nedsættelse af landsskatten - den eneste progressive skat. (Strengt taget indeholder også kommuneskatten i kraft af bundfradraget et progressivt element). En relativt stærk vækst i landsstyrets MVG indtægter har yderligere medvirket til at svække det progressive element i det samlede skatte- og afgiftstryk.

Større kommuner og en overflytning af flere opgaver fra landsstyret til kommunerne, der finansierer sig med proportionale skatter, vil yderligere forstærke tendensen til, at

- ♦ en stigende andel af de samlede skatter udskrives som proportionale skatter.

Færøsk økonomi befinder sig ikke i en ligevægtssituation. Der er en betydelig indenlandsk overefterspørgsel, som truer stabiliteten i priser og omkostninger. Der forventes et forholdsvis betydeligt underskud på handelsbalancen, ekskl. skibe, på tæt ved 1 mia. kr. Det må antages, at også beta-

lingsbalancen vil vise underskud. Der hersker imidlertid en vis usikkerhed om udviklingen i betalingsbalancen og ligeledes i Færøernes tilgodehavende på, og gæld til, udlandet. På denne baggrund er det vanskeligt at afgøre, om udviklingen i handelsbalancen kalder på indgreb, men det står klart, at der er grund til at følge udviklingen nøje.

Der er behov for, at landsstyret og kommunerne medvirker til at dæmpe konjunkturerne - og ikke til forstærke dem. På denne baggrund forekommer nedsættelsen af landsskatten at sende det forkerte signal. Mere problematisk er dog den manglende rammestyring af kommunernes økonomi.”

I en umiddelbar kommentar til redegørelsen udtaler formanden for kommuneforeningen for de store kommuner på Færøerne, Tórshavns borgmester Heðin Mortensen, at hvis landsstyret havde været i stand til at styre økonomien lige så godt som kommunerne så havde det stået særdeles vel til på Færøerne. For så vidt angår de planlagte skattelettelser, anfører avisen ”Sosialurin” den 8 december 2006, at skattelettelserne er en del af koalitionsaftalen, og derfor næppe til at komme udenom!

Med venlig hilsen

Søren Christensen